

Geografiya

Zafarobod tuman 20– umumta'lim
maktabi geografiya fani
o'qituvchisi Burxonov Abror

Mavzu: Atlantika okeani

Reja:

- **Asosiy xususiyatlari.**
- Okeanning geografik o'рни.
- O'rganilish tarixi.
- Okean tubi relyefi.
- Iqlimi.
- Oqimlari.
- Organik dunyosi.
- Okeanning xalq xo'jaligidagi ahamiyati.
- Insonning xo'jalik faoliyati.

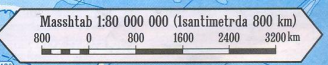
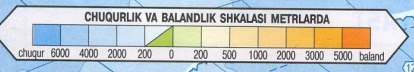
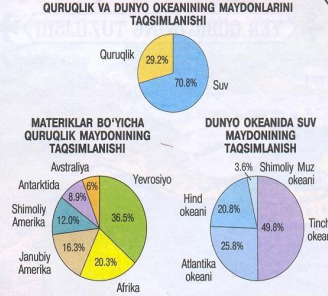
Asosiy xususiyatlari

- Barcha yarimsharlarda joylashgan. Buyuk geografik kashfiyotlar shu okeandan boshlangan, qirg'oqsiz dengizi bor, afsonalarga boy, meridional yo'nalgan eng uzun O'rta okean tizmasi bor, eng yirik port-shaharlari bor, ichki dengizlari eng ko'p, eng sersuv va eng uzun daryolar shu okeanga quyiladi, eng baland qalqish ham shu okeanda kuzatiladi, materiklar dreyfi gipotezasiga asos bo'lgan, dengiz transportida dunyoda birinchi o'rinda turadi.

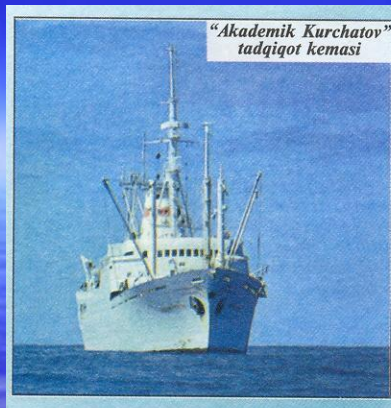
DUNYONING TABIIY KARTASI

Okeanning geografik o'рни.

- Atlantika okeani to'rtta materik orasida joylashgan. Shimoldan janubga 12 ming km masofaga cho'zilgan. Okeanning eng keng joyi mo'tadil kengliklarga (9450 km) va eng tor joyi (2620 km) shimoliy qismiga to'g'ri keladi. Qirg'oqlari Shimoliy yarimsharda kuchli Parchalangan, Janubiy yarimshardagi sohillari ancha tekis.

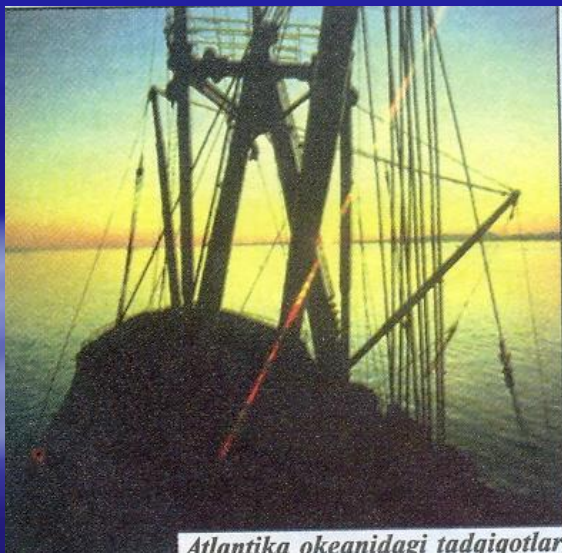

Okeanni o'rganilish tarixi.

- Dastlab 1507- yilda geografik xaritaga „Atlantika okeani" nomi yozilgan. Atlantika okeani dengizlari qirg'oqlarida — Qadimgi Gretsiya, Karfagen, Misr, Skandinaviyada dastlabki port-shaharlar vujudga kelgan. Miloddan oldingi davrlarda finikiyaliklar, arablar, rimliklar okean suvlarida suzishgan.

- Okean tabiatini kompleks o'rganish XIX asrning oxiridan boshlanadi. „Chellenjer“ kemasidagi ingliz ekspeditsiyasi, Xalqaro geofizika yili (1957—1958), Jak Iv Kusto ekspeditsiyasi davrida okean hayotiga va tabiat komponentlariga taalluqli juda ko'p ma'lumot to'plandi.

JAK IV KUSTO

(1910 - 1997)

“Suv ostida 18 metr”

18 daqiqalik film yaratildi.

1957 yil “OSKAR” mukofoti

bilan taqdirlandi.

“Chellenjer”kemasidagi ingliz ekspeditsiyasi XIX

asrning oxirida okean tabiatini kompleks

o`rganishdi.

Xristofor Kolumb
(1451-1506)

1492-1494yillarda

birinchi ekspedisiyasi davomida
Bagam, Katta va Kichik Antil
orollarini kashf etgani
yevropaliklarning Amerikaga
intilishlarini kuchaytirdi

Fernan Magellan

Fernan Magellan
(1470-1521)

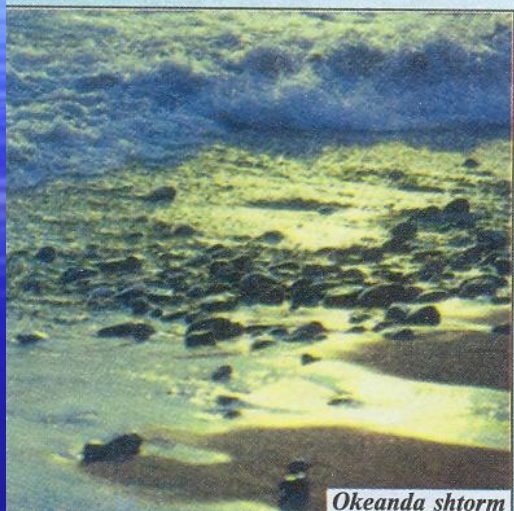
O'rta asrlarda mavjud
bo'lgan

Yerning sharsimonligi
haqidagi

g'oyalar 1519-1522 yillarda

F.Magellan tomonidan 1-bo'lib
amalga oshirilgan Yer shari bo'ylab
aylana sayohatda o'z isbotini topdi.

Okean tubi relyefi.

Okeanda shtorm

Ifloslangan suvlarni tekshirish

- O'rta okean tizmasining tepa qismini ko'ndalang va bo'ylama chuqur daralar — riftlar kesib o'tgan. Okeanning eng chuqur qismi Puerto-Riko cho'kmasi bo'lib, 8742 m pastda joylashgan.

Okean iqlimi.

- Termik ekvatorida suv yuzasining o'rtacha yillik harorati 27—28°C. Okeanning janubiy va shimoliy qismlarida 0, — 10C gacha pasayadi.
- Okeanning o'rtacha sho'rligi (37,5‰) Dunyo okeani o'rtacha sho'rligidan yuqori. Okeanning shimoliy va janubiy chegaralarida suvning sho'rligi 34—35‰, eng sho'r dengizi O'rta dengiz (37—39‰) hisoblanadi.

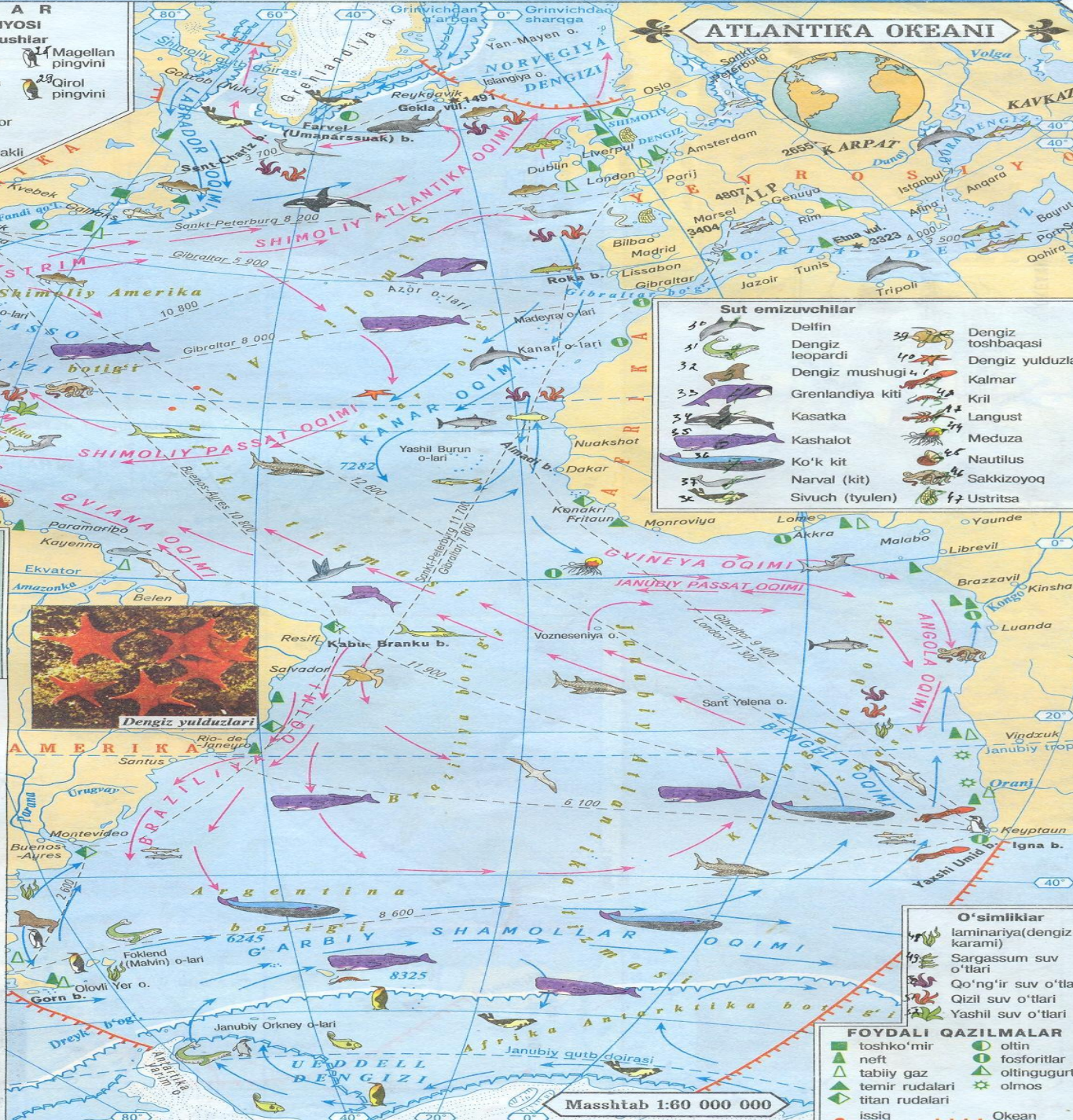

S H A R T L I B E L G I L A R

OKEANNING O'SIMLIK VA HAYVONOT DUNYOSI

Baliqlar		Qushlar	
Akula-bolg'a	Sardina	Adeli pingvini	Magellan pingvini
Barrakuda	Sardinella	Albatros	Qirol pingvini
Dengiz okuni	Seid akulasi	Faeton	
Gorbil	Skumbriya	Imperator pingvini	
Kit akulasi	Treska	Ko'zoynakli pingvin	
Marjon baliqlar	Tunets		
Menxeden	Ugor		
Murena	Uchar baliq		
Nototeniya	Xamsabaliq		
Piksha	Yelkan baliq		
Qilich baliq	Shprot		

ATLANTIKA OKEANI

Sut emizuvchilar

30 Delfin	39 Dengiz toshbaqasi
31 Dengiz leopardi	40 Dengiz yulduzlar
32 Dengiz mushugi	41 Kalmar
33 Grenlandiya kiti	42 Kril
34 Kasatka	43 Langust
35 Kashalet	44 Meduza
36 Ko'k kit	45 Nautilus
37 Narval (kit)	46 Sakkizoyoq
38 Sivuch (tyulen)	47 Ustritsa

UMUMIY MA'LUMOTLAR

Okeanning dengizlar bilan birga maydoni – 91 700 000 km²
 O'rta chuqurligi – 3 926 m
 Maksimal chuqurligi – Puerto-Riko cho'kmasi, 8 742 m
 Suv hajmi – 330 000 000 km³
 Dengizlar soni – 16
 Eng yuqori suv ko'tarilishi – Fandi qo'ltig'i, 18 m
 Eng yirik qo'ltiq – Meksika, 1 555 000 km²

- ### O'simliklar
- laminariya(dengiz karami)
  - Sargassum suv o'tlari
  - Qo'ng'ir suv o'tlari
  - Qizil suv o'tlari
  - Yashil suv o'tlari

- ### FOYDALI QAZILMALAR
- toshko'mir
  - neft
  - tabiiy gaz
  - temir rudalari
  - titan rudalari
  - oltingurt
  - olmos
  - Okean cho'qqasi

Mashtab 1:60 000 000

Okean oqimlari.

- Atlantika okeanida oqimlar halqalar hosil qiladi. Mashhur Golfstrini oqimi okeandagi *qudratli daryo* singari Shimoliy Amerika va Yevropa iqlimiga, shimol tomondagi muzlarning, aysberglarning erishiga sababchi. Shu oqim tufayli tumanli kunlar ko'p bo'ladi, Murmansk porti qishda muzlamaydi.

Dengiz porti

Okeanning tabiat mintaqalari.

Yillik yog'in miqdori 1770 mm ga va suvning o'rtacha sho'rliigi 35%o ga teng. Undan shimolda va janubda tropik, subtropik, mo'tadil, subqutbiy va bitta qutbiy mintaqalarining bepoyon suvlari joylashgan. Shimoliy subtropik mintaqada tabiati o'ziga xos bo'lgan Sargasso dengizi joylashgan. Dengiz suvining sho'rliigi 37%o ga teng, harorati yuqori, qishda 23°C ni va yozda 28°C ni tashkil etadi.

Brandt ho'kizchasi

Ko'k trepang

Insonning xo'jalik faoliyati.

- Suvaysh (1869- y.) va Panama kanallarining (1914- y.) ishga tushirilishi okeanning ahamiyatini yanada oshirdi.
- Okean shelflaridan xilma-xil boyliklar qazib olinadi. Neft, gaz va ko'mir konlari ishga tushirilgan, baliq ovlash ko'proq okeanning shimolida olib boriladi.

Okeandan neft qazib olish

Baliqchilar dengizd

*Qirg'oq suvlarini
gidrobiologik o'rganish*

Einhörigkeit nehmen kommt